

STŘEDNĚDOBÉ VYHODNOCENÍ NAPLŇOVÁNÍ OPERAČNÍ STRATEGIE HUMANITÁRNÍ POMOCI ČR NA ROK 2020

Operační strategie humanitární pomoci ČR na rok 2020 (dále Operační strategie) byla projednána kolegiem a schválena ministrem zahraničních věcí v prosinci 2019. Strategie na pozadí globálních humanitárních potřeb, závazků a priorit ČR potvrdila základní zásady poskytování humanitární pomoci a stanovila předběžný rozvrh čerpání humanitárního rozpočtu MZV ČR na rok 2020 ve výchozí výši **220 mil. Kč**.

Vzhledem k vývoji humanitární situace ve světě a humanitárního financování předkládá ORS střednědobé vyhodnocení naplňování priorit Operační strategie a čerpání rozpočtu na humanitární pomoc v roce 2020 a náměty na využití zbývajících prostředků do konce roku.

1. NAPLŇOVÁNÍ PRIORIT OPERAČNÍ STRATEGIE A ČERPÁNÍ HUMANITÁRNÍHO ROZPOČTU OD LEDNA DO 20. ČERVENCE 2020

Operační strategie humanitární pomoci na rok 2020 počítala s rozpočtem na humanitární pomoc v celkové výši 220 mil. Kč (schválen usnesením vlády z 26. srpna 2019 č. 586 k Plánu ZRS na rok 2020) a s uvolněním min. 20 mil. Kč na humanitární dotace pro Sýrii (z prostředků dle usnesení vlády z 26. srpna 2019 č. 587 na rok 2020).

Od prosince 2019 do 20. července 2020 bylo ministrem zahraničních věcí celkem schváleno **52 humanitárních a humanitárně-rozvojových (nexus) aktivit** v souhrnné hodnotě **261,2 mil. Kč**. Tyto aktivity byly vedle vlastního humanitárního rozpočtu (195,4 mil. Kč) financovány též z prostředků na Sýrii (necelých 26 mil. Kč), Afriku (dle usnesení vlády z 2. března 2020 č. 169 – celkem 20 mil. Kč) a z nároků z nespotřebovaných výdajů z roku 2019 v rámci Plánu ZRS (20 mil. Kč).

V souladu s Operační strategií proběhla v období od prosince 2019 do března 2020 čtyři dotační výběrová řízení:

- **na pomoc zemím s komplexními problémy** (Barma/Myanmar, Etiopie, Mali, Niger, Ukrajina, Zambie) bylo schváleno **osm dotačních projektů** v celkové výši **40 mil. Kč**: tři v Barmě/Myanmaru, dva v Zambii, po jednom pro barské uprchlíky v Bangladéši, dále v Etiopii a na Ukrajině; další dva projekty (Mali, Niger) celkem za **10 mil. Kč** byly schváleny k financování z prostředků pro Afriku (UV 169/2020);
- **na snižování rizika katastrof a odolnost** (Etiopie, Indonésie, Kambodža, Zambie) bylo podpořeno **pět projektů** (z toho tři s Memorandem o dlouhodobé spolupráci) souhrnně částkou **10 mil. Kč** – dva projekty v Kambodži a po jednom v Etiopii, Indonésii a Zambii;
- **na okamžitou pomoc pro Irák a irácké + syrské uprchlíky v regionu** bylo schváleno **osm projektů** v Iráku (4x), Libanonu (3x) a Jordánsku (1x) v celkové výši **39.511.337 Kč**;
- dotační titul **pro Sýrii** byl hrazen z prostředků dle UV 587/2019 v rámci ukazatele „Obnova Sýrie“ – se souhlasem příslušné meziresortní pracovní skupiny byly podpořeny **čtyři projekty** v celkové hodnotě **19.852.540 Kč**.

Schválené dotační projekty, jejichž realizace bude probíhat většinou do konce roku 2020, přispívají k naplňování několika strategických priorit zdůrazněných v Operační strategii, mezi nimiž je propojování humanitárních a rozvojových aktivit zejména v prioritních zemích bilaterální ZRS, dále zaměření na snižování rizika katastrof i odolnost

obzvlášť zranitelného obyvatelstva a na stabilizaci zemí postižených konfliktem a nuceným vysídlením. Část projektů byla dodatečně doplněna o odezvu na pandemii COVID-19.

V souladu s Operační strategií byla také na počátku roku spuštěna realizace projektu obnovy v **Albánii (9,5 mil. Kč)** a odezvy na sucho v **Zambii (5 mil. Kč)**, které byly schváleny již v prosinci 2019. V lednu 2020 MZV rovněž poskytlo **2 mil. Kč Austrálii** na boj s lesními požáry.

Z plánovaných aktivit byla naplněna též druhá část dvouletého donorského příslibu pro **Jemen** (ve 2019 i 2020 po **18 mil. Kč**); pokračuje tříletý projekt podpory zdrojů obživy venkovského obyvatelstva v **Mali (10 mil. Kč)** i podpora **Afghánistánu a uprchlíků v Íránu a Pákistánu (celkem 10 mil. Kč)**. Schválena byla též plánovaná pomoc konfliktem postiženým dětem na **Ukrajně (3,95 mil. Kč)** a podpora finální fáze výstavby nemocnice v **iráckém Sindjaru (4,5 mil. Kč)**. V **Sýrii** byla realizována potravinová pomoc (WFP, 6 mil. Kč z prostředků dle UV 587/2019 na rok 2020), přislíbená po podzimní turecké invazi.

Realizace většiny z těchto aktivit stejně jako veškeré další čerpání humanitárního rozpočtu byly **ovlivněny pandemií COVID-19**.

Na **okamžitou zdravotnickou odezvu na COVID-19** vyčlenilo MZV již 10. února **10 mil. Kč** – z toho 6 mil. bylo věnováno na komplexní plán odezvy Světové zdravotnické organizace, za necelé 4 mil. Kč byla nakoupena a přepravena materiální zdravotnická pomoc do tehdy nejvíce postižené Číny. Dalších 120 tisíc Kč bylo věnováno na ochranné masky pro zdravotníky v Itálii.

V dubnu MZV předložilo vládě materiál **Humanitární reakce na pandemii COVID-19** (schválen usnesením vlády z 9. dubna 2020 č. 407), v němž na tento účel navrhlo vyčlenit min. 25 mil. Kč. V návaznosti na něj proběhlo od poloviny dubna do poloviny června dotační řízení, v němž bylo podpořeno **pět projektů** v prioritních zemích dvoustranné ZRS ČR **Bosně a Hercegovině, Gruzii, Kambodži, Moldavsku a Ukrajině** dotacemi v souhrnné výši **19,9 mil. Kč** + jeden projekt na Ukrajině byl postoupen Ministerstvu vnitra k realizaci v rámci programu MEDEVAC. Schválené projekty vedle zdravotnické odezvy (ochranné prostředky, detekce a omezení šíření) cílí též na ekonomické a sociální dopady pandemie na zranitelné obyvatelstvo (zdroje obživy, dostupnost vzdělání a sociální ochrany). Zároveň probíhal též proces výběru vázaných peněžních darů v Afghánistánu, Bosně a Hercegovině, Gruzii, Libanonu, Moldavsku, Ukrajině a Uzbekistánu. Tyto dary budou po ukončení schvalovacího procesu hrazeny převážně mimo humanitární rozpočet, stejně jako další odezva na COVID-19 v Africe, schválená usnesením vlády z 11. května 2020 č. 531.

V kontextu odezvy na COVID-19 byla dále schválena dodávka materiální pomoci **Mali (10 mil. Kč** z prostředků pro Afriku dle UV 169/2020), a projekt materiální i expertní pomoci v **Peru (3,5 mil. Kč**, se zahrnutím uprchlíků z Venezuely). Odezvu na COVID-19 obsahují také projekty zaměřené na venezuelské uprchlíky v **Kolumbii (5 mil. Kč)** a na mládež v největším manilském slumu Baseco na **Filipínách (3 mil. Kč)**.

Všechny uvedené humanitární aktivity ČR průběžně vykazuje ve společné evropské iniciativě **TeamEurope**, které se od počátku aktivně účastní na strategické úrovni, převážně koordinované v Bruselu, i v implementační rovině zejména v zemích Afriky, Sousedství a Východního partnerství.

Přes značné zatížení kapacit a rozpočtu na humanitární pomoc odezvou na pandemii COVID-19 se podařilo během prvních dvou čtvrtletí zároveň naplnit všechny předem plánované priority Operační strategie a zohlednit většinu z prioritních námětů zaslaných ZÚ a SM ČR v zahraničí.

2. AKTUÁLNÍ HUMANITÁRNÍ SITUACE VE SVĚTĚ

Pandemie COVID-19 dominuje od února dosud globálním vyhodnocením humanitárních potřeb, a to jak z hlediska bezprostřední pomoci ve zdravotnické oblasti, tak z hlediska sekundárních humanitárních dopadů restriktivních opatření zejména v oblasti výživy a zdrojů obživy, ale i psycho-sociálního zdraví, sexuálně motivovaného násilí a celkové zranitelnosti zejména křehkých zemí a regionů.

Globální výzva OSN na odezvu na pandemii COVID-19 byla dle zprávy Kanceláře OSN pro humanitární záležitosti (UNOCHA) k 30. červnu naplněna z 20 % (1,43 mld. USD ze 7,32 mld. požadovaných pro celkem 63 cílové země), další 1,1 mld. USD věnovali donoři bilaterálně. Nejlépe jsou financovány potřeby související s pandemií v Íránu, Mali, Burkině Faso a Palestině (mezi 30 – 50 %), nejméně u Haiti, Kolumbie/celkově venezuelské regionální krize a Nigeru (pod 10 %). O materiální, expertní i finanční příspěvky na různá stadia odezvy žádají průběžně postižené země, agencie OSN (zejména UNDP, UNICEF, WFP a WHO) i další humanitární aktéři (ICRC, IOM, mezinárodní nevládní organizace a fondy).

Ve stínu pandemie však nadále pokračují též jiné závažné humanitární krize; v souvislosti s **konflikty** zejména v **Sýrii, Jemenu a Jižním Súdánu, s křehkou postkonfliktní situací v Iráku, Somálsku, Středoafričké republice** a na **Ukrajíně**.

Kombinace **nestability a dopadů klimatických změn** dále zhoršuje humanitární situaci v **regionech Afrického rohu** (včetně prioritní země bilaterální ZRS Etiopie) a **Sahelu** (hlavně v příhraničních oblastech Nigeru, Burkiny Faso a Mali).

Zcela do pozadí pozornosti i mezinárodního financování ustoupily dlouhodobé a **komplexní uprchlické krize** v Barmě/Myanmaru a Bangladéši, v Afghánistánu, Íránu a Pákistánu i ve Venezuele a jejích sousedních zemích, zejména Kolumbii a Peru.

Pokud jde o **přírodní katastrofy**, v prvním pololetí 2020 byly nejzávažnější rozsáhlé, ničivé a dlouhotrvající požáry v Austrálii, se záplavami se potýkaly země jihovýchodní Asie, východní Afriky i západního Balkánu; se zemětřesením v době svého předsednictví v EU Chorvatsko. Původně z Madagaskaru se během jara 2020 rozšířila invaze kobylek přes východní Afriku až do Íránu a Pákistánu. Z **epidemií** přetrvává výskyt cholery v Jemenu a eboly v Konžské demokratické republice; v řadě afrických zemí po omezení očkovacích programů v důsledku pandemie COVID-19 roste i výskyt dětské obrny.

Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (UNOCHA) ve svém celkovém **globálním humanitárním výhledu k 30. červnu 2020** konstatuje, že závažnými humanitárními krizemi je postiženo **57 zemí a celkem 117 mil. lidí**. Potřeby pomoci na rok 2020 byly vyčísleny na **30 mld. USD**, se započítáním Globální výzvy na COVID-19 pak 37 mld. USD. Z toho donoři zatím pokryli 7,62 mld. USD (21 %), dalších 5,25 mld. USD poskytli bilaterálně mimo rámec této výzvy. Celkově tak je humanitární financování meziročně vyšší o 2,6 mld. USD, zejména díky příspěvkům na COVID-19. Podobně jako u pandemie mezi nejvíce donory opomíjené patří venezuelská regionální krize, Haiti a dílčí krize v Africe (Konžská demokratická republika včetně uprchlíků v regionu, Jižní Súdán včetně uprchlíků, Somálsko).

Ústřední fond OSN pro rychlou reakci na krize (CERF) během prvního pololetí 2020 získal 500 mil. USD a rozdělil celkem 595 mil. USD do 32 zemí a také na celkem tři příspěvky v souhrnné výši 120 mil. USD na globální odezvu COVID-19.

3. NÁMĚTY NA HUMANITÁRNÍ POMOC DO KONCE ROKU 2020

Prioritní návrhy na podporu z humanitárního rozpočtu MZV do konce roku 2020 vycházejí z výše popsané humanitární situace ve světě, z dosavadního čerpání a ze závazků, jež vyplývají ze strategických dokumentů MZV (zejména Sahel = G5 a Sýrie) a dalších

přislíbů pomoci obsažených v Operační strategii (prioritní země dvoustranné ZRS ČR, příslib z červnové donorské konference pro UNRWA, předložený projekt pomoci Pákistánu). Zohledněny jsou také náměty a žádosti obdržené od ZÚ a SM ČR v zahraničí i od globálních humanitárních aktérů a komplementarita se souběžnými aktivitami v gesci MV (programy MEDEVAC a Pomoc na místě).

K 20. červenci zbývá v rámci humanitárního rozpočtu MZV celkem **24,6 mil. Kč**. Náměty pro financování z humanitárního rozpočtu MZV do konce roku 2020 jsou uvedeny v pořadí dle prioritnosti i předpokládané chronologie realizace. Do konce listopadu 2020 bude průběžně zachována rezerva na nepředvídatelné ad hoc katastrofy. V případě potřeby budou stejně jako v prvním pololetí využity i nealokované prostředky z jiných programů tam, kde to bude odpovídat z hlediska cílových zemí (Afrika, Irák, Sýrie), partnerských organizací (UNDP, WHO) či tematických priorit (humanitárně-rozvojový nexus). Zároveň je právě v letošním roce třeba počítat s tím, že během III. a IV. čtvrtletí může dojít k vrácení prostředků z některých již schválených, ale pod vlivem pandemie COVID-19 nakonec nerealizovaných aktivit (reálně hrozí u jednoho z projektů pro děti na Ukrajině, nelze vyloučit ani u projektu obnovy školy v Albánii a u okamžité pomoci v Mali).

1) Pomoc v návaznosti na strategické přísliby = celkem 15 mil. Kč z humanitárního rozpočtu, 6 - 8 mil. Kč z nároků z nespotřebovaných výdajů na Sýrii, evt. 2 – 12 mil. Kč z nealokovaných prostředků na ZRS:

- identifikace a schválení podpory pro UNRWA se zaměřením na odolnost a samostatnost palestinských uprchlíků v Gaze (3 mil. Kč);
- posouzení a evt. schválení již předloženého projektu pomoci k soběstačnosti zdravotnického zařízení v Pákistánu (2 mil. Kč);
- pokračování aktivit v Sahelu (10 mil. Kč, zejména projekt Mali – v závislosti na vývoji realizace okamžité pomoci; případně pokračování součinnosti s UNICEF v Nigeru a Burkině Faso);
- realizace pomoci Sýrii prostřednictvím ICRC (6 – 8 mil. Kč z NNV na obnovu Sýrie, po dokončení identifikace vázaných peněžních darů pro Sýrii).

2) Další plánované a zároveň globálně podfinancované krize = celkem do 10 mil. Kč z humanitárního rozpočtu a evt. využití vrácených prostředků

- příspěvek na humanitární odezvu v Africkém rohu (Etiopie, Jižní Súdán, Somálsko) – prostřednictvím UNHCR (v Etiopii působí český JPO), OCHA (pokračování z roku 2019, propojení všech humanitárních priorit) a/nebo UNICEF (návaznost na spolupráci s Jižním Súdánem).

3) Pokračující odezva na pandemii COVID-19 = celkem do 20 mil. Kč z humanitárního rozpočtu, prostředků na Afriku, Irák a Sýrii, evt. vrácených humanitárních prostředků a nealokovaných prostředků na ZRS

- příspěvek na vývoj vakcíny (GAVI);
- příspěvek na Globální výzvu OSN prostřednictvím WFP, UNHCR a/nebo UNDP (od všech již obdržena žádost);
- příspěvek na výzvu ICRC nebo IFRC (od ICRC obdržena opakovaná žádost);
- evt. náhrada za nerealizované vázané peněžní dary v BaH a na Ukrajině (materiální/expertní/finanční pomoc, v součinnosti s GŘ HZS a OAMP MV).

4) Využití případného zůstatku rozpočtu a/nebo vrácených prostředků:

- příspěvek IOM na podfinancované uprchlické krize;

- příspěvek do Fondu rychlé odezvy OSN (CERF - s důrazem na opomíjené krize zejména v subsaharské Africe) a evt. i na podporu UNOCHA (zajišťování humanitárního přístupu, obhajoba hlavních humanitárních zásad, mobilizace zdrojů, koordinace humanitární reakce, reforma humanitárního systému OSN a implementace humanitárně-rozvojového a mírového nexu).

Do konce roku by měl být humanitární rozpočet MZV ČR na rok 2020 plně vyčerpán, včetně dodatečných prostředků pro Afriku, Irák a Sýrii, nealokovaných prostředků na ZRS a evt. vrácených prostředků z nerealizovaných humanitárních aktivit.

SHRNUTÍ: IMPLEMENTACE OPERAČNÍ STRATEGIE + NÁMĚTY DO KONCE ROKU 2020

Termín	Částka dle Operační strat. 2020 (Kč)	Způsob využití	Realizace
Schváleno, v realizaci			
I. – IV. čtvrtletí	45.000.000	Ad hoc humanitární krize	5.000.000 Zambie sucho 2.000.000 Austrálie požáry 9.673.925,65 Čína COVID 119.608,5 Itálie COVID 1.723.333 Čína COVID (UV 123/2020) 19.902.900 COVID-19 (UV 407/2020) 4.500.000 Sindjar navrátilci 5.000.000 Kolumbie uprchlíci 3.500.000 Peru COVID + uprchlíci 10.000.000 Mali COVID (UV 169/2020) 10.000.000 Afghánistán navrátilci + uprchlíci v Íránu a Pákistánu 3.000.000 Filipíny COVID + slum vzděl.
I.čtvrtletí	40.000.000 40.000.000 10.000.000 20.000.000	Dotační řízení: Okamžitá pomoc Komplexní krize DRR a odolnost Sýrie (UV 587/2019)	Schváleno 39.511.337 (8 projektů) 40.000.000 (8 projektů) 10.000.000 (5 projektů) 19.852.540 (4 projekty)
II. čtvrtletí	2.000.000 18.000.000 5.000.000 20.000.000	Albánie Jemen Ukrajina Sahel	9.500.000 (škola Lalem) 18.000.000 (ICRC, WFP) 3.948.800 (PLAST, Initiative E+) 10.000.000 Mali odolnost (MoU 2019-21) 10.000.000 Mali, Niger (ADRA, prostř. z UV 169/2020) 6.000.000 WFP Sýrie (UV 587/2019) 10.000.000 UNICEF Irák (NNV-ZRS) 10.000.000 UNDRR (NNV-ZRS)
CELKEM V REALIZACI (z toho HP rozpočet)		261.232.444,15 Kč (z HP 195.379.904,15 Kč)	
III.– IV. čtvrtletí	43.000.000	Další náměty ZÚ, mez. spol., dle Střednědobého vyhod.	24.620.095,85: 3.000.000 UNRWA 10.000.000 Mali WHH+CvT (2. část) 2.000.000 Pákistán Zůstatek: GAVI, IOM, UNICEF, WFP, CERF/OCHA (Afrika; COVID-19)
Celkem	220.000.000 HP 20.000.000 Sýrie		195.379.904,15 HP (zůstatek: 24.620.095,85) 25.852.540 Sýrie 20.000.000 Afrika 20.000.000 NNV